

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็วนั้น การพัฒนาคนนับเป็นงานที่สำคัญที่สุดที่เป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่จะช่วยให้การพัฒนาประเทศในส่วนอื่น ๆ ได้บรรลุผลสำเร็จ หรืออาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาประเทศจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชาชนเป็นสำคัญ ซึ่งลักษณะของประชาชนที่มีคุณภาพที่สำคัญประการหนึ่งนอกเหนือจากการเป็นผู้มีความรู้และมีคุณธรรมแล้วก็คือ ความสามารถในการประกอบอาชีพและมีทักษะเบื้องต้นเพื่อการเตรียมตัวประกอบอาชีพ ในปริมาณที่เพียงพอกับความต้องการของประเทศ แต่จากสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันพบว่า ยังมีปัญหาว่างงานของประชากรในประเทศไทย ทั้งนี้จากสถิติของกรมแรงงานได้แสดงให้เห็นว่าอัตราการว่างงานได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากจำนวน 204,000 คน ในปี 2523 เป็นประมาณ 1,400,000 คนในปี 2535 ในที่นี้ยังไม่รวมถึงการเกิดแรงงานใหม่ในแต่ละปี ซึ่งปัจจุบันมีมากถึงปีละ 1,200,000 แสนคน เป็นแรงงานที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และมีมัธยมศึกษาปีละ 7-8 แสนคน และแรงงานที่จบจากอาชีวศึกษาและมหาวิทยาลัยถึงประมาณปีละ 3-4 แสนคน (กรมแรงงาน, 2535)

นอกจากนี้จากรายงานของกรมแรงงานยังพบว่า ในจำนวนผู้ว่างงานเหล่านี้ผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษามีอัตราการว่างงานมากกว่าผู้มีการศึกษาระดับอื่น ๆ กล่าวคือ มีมากถึง 1.1 ล้านคน รองลงมาคือ มัธยมศึกษาปีละประมาณ 2 แสนคน ระดับต่ำกว่าประถมศึกษา 1.4 แสนคน ระดับอาชีวศึกษา 8-9 หมื่นคน ระดับอุดมศึกษาประมาณ 6 หมื่นคน และการศึกษาฝึกหัดครูประมาณ 3 หมื่นคน ตามลำดับ (กรมแรงงาน, 2535) ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้ติดตามสถิติอัตราการเรียนต่อของผู้จบประถมศึกษา

สู่ระดับมัธยมศึกษา โดยเฉพาะในปี 2536 พบว่า อัตราการเรียนต่อของผู้ที่จบ ป.6 เข้าสู่ มัธยมศึกษาตอนต้นมีเพียง 846,000 คน คิดเป็นร้อยละ 53.06 ยิ่งห่างไกลเป้าหมายที่ตั้งไว้ร้อยละ 73 เมื่อสิ้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) แสดงให้เห็นว่า แรงงานไทยที่จะออกสู่ตลาดแรงงานของประเทศส่วนใหญ่จะมีระดับการศึกษาเพียงแค่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

จากการศึกษาสภาพแรงงานไทย ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติพบว่า คุณสมบัติของแรงงานไทยยังด้อยอยู่มาก กล่าวคือ

1. แรงงานไทยส่วนใหญ่ขาดความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับอาชีพ จากการสำรวจพบว่า ร้อยละ 1.5 ของกำลังแรงงาน 25.5 ล้านคนเท่านั้น ที่ผ่านการศึกษาหรือการอบรมวิชาชีพ ในระบบโรงเรียนหรือนอกระบบโรงเรียน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าแรงงานไทยส่วนใหญ่ไร้ฝีมือ
2. แรงงานส่วนใหญ่ยังขาดความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสภาพการทำงาน รวมทั้ง เจตคติและระเบียบวินัยที่มีต่ออาชีพการทำงาน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป)

ปราโมทย์ มากชู (2515) ได้ให้ทัศนะว่า บรรดานักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษา ภาคบังคับแล้วไม่มีโอกาสเรียนต่อหรือต้องออกจากโรงเรียนกลางคันเป็นจำนวนมากนี้ เมื่อไม่มีความรู้ที่จะไปประกอบอาชีพได้ ก็ย่อมจะมีเวลาว่าง และอาจใช้เวลาว่างไปในทางที่ไม่ ถูกต้อง ซึ่งมีแนวโน้มจะก่อให้เกิดปัญหาในสังคมได้ ทั้งนี้จากสถิติที่สำนักงานเยาวชนแห่งชาติ ได้สำรวจไว้ก็ปรากฏว่า มีจำนวนเยาวชนที่ประพฤติตนไม่สมควรแก่วัยเพิ่มขึ้น เช่น เด็กเถร เร่ร่อน ขอกทาน เล่นการพนัน มั่วสุมตามสถานเริงรมย์ ติดยาเสพติด โสเภณีเด็ก เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ส่วนใหญ่จะพบในเขตกรุงเทพมหานคร การแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้นวิธีหนึ่งที่จะทำได้ ก็คือ การให้ความรู้แก่ประชาชนในวิชาชีพเพื่อให้เขาเหล่านั้นมีความรู้มีทักษะพอที่จะ ใช้ประกอบอาชีพได้ ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของธนู แสงศักดิ์ (2521) ที่ได้กล่าวว่า "... คงไม่มีประเทศใดสามารถให้การศึกษาระดับปริญญาแก่ประชาชนได้ทุกคน หรือแม้

เพียงร้อยละ 10-15 ยิ่งประเทศที่ยากจนด้วยแล้วการให้การศึกษาระดับอุดมศึกษาแก่ประชาชนได้เพียงร้อยละ 1 ก็นับว่าเป็นการยากยิ่ง ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องให้การศึกษาเน้นมาทางด้านวิชาชีพ อันเป็นพื้นฐานที่จำเป็นสูงสุดสำหรับชีวิต และเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญยิ่งของประเทศ ..."

จากการศึกษาแนวโน้มสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เป็นที่คาดหมายว่าในระยะข้างหน้า ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) เป็นต้นไป ความต้องการแรงงานที่มีการศึกษาต่ำ และค่าจ้างแรงงานถูกเริ่มลดลง ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจไปสู่การผลิตในสาขาอุตสาหกรรม บริการและการเกษตรที่ทันสมัยมากยิ่งขึ้น จะทำให้มีความต้องการกำลังคนในบางระดับสูงขึ้นมาก โดยเฉพาะช่างฝีมือ ช่างเทคนิค และกำลังคนในระดับสูงทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การจัดการและการตลาด เป็นต้น ซึ่งการผลิตกำลังคนประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นี้ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ ทำให้ต้องประสบกับสภาวะการขาดแคลนแรงงาน ในขณะที่ยังคงมีแรงงานส่วนเกิน (Surplus of Labor) ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม แรงงานเหล่านี้มีการศึกษาต่ำ ด้อยทักษะและความรู้ในการประกอบอาชีพ ถึงแม้ว่าภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตจะมีระดับการลงทุนที่ค่อนข้างสูงก็ตาม แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมและบริการสมัยใหม่ ความต้องการแรงงานที่เพิ่มขึ้นจึงเป็นแรงงานประเภทฝีมือ ดังนั้นจึงไม่สามารถรองรับแรงงานส่วนเกินที่มีการศึกษาต่ำเหล่านี้ได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.) สิ่งเหล่านี้จึงเปรียบเสมือนเป็นการบังคับให้ประชาชนที่ต้องการจะมั่งคั่งทำ จำเป็นต้องชวนชวนหาความรู้และความชำนาญให้กับตนเองมากขึ้น

สรุปได้ว่าจากการที่ภาคอุตสาหกรรมและบริการมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วนี้ ทำให้ความต้องการกำลังคนที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาลดลง ในขณะที่ความต้องการกำลังคนที่มีระดับการศึกษาสูงหรือแรงงานที่มีฝีมือกลับเป็นที่ต้องการมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ประเด็นปัญหาสำคัญที่ควรพิจารณาเป็นอันดับแรก คือ การพัฒนากำลังคนซึ่งจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือ

อันสำคัญยิ่งก็คือ การศึกษา เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการค้นหาเพิ่มพูนและนำศักยภาพที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในตัวบุคคลออกมาให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม และยังช่วยจำแนกคนออกมาในลักษณะที่ว่า คนบางคนเหมาะกับการทำงานที่ต้องใช้ความชำนาญ (Skill Labor) บางคนเหมาะกับการงานคิดค้นวิจัย นำความรู้วิชาการต่าง ๆ มาแก้ไขสิ่งต่าง ๆ ให้ดีขึ้น (Technicians) บางคนเหมาะกับการจัดดำเนินการ การบริหาร และบางคนเหมาะที่จะเป็นแรงงานทั่ว ๆ ไป เป็นผู้ที่ทำงานที่ไม่ต้องมีความชำนาญหรือฝีมืออย่างใด (Unskilled Labor) (สาโรช บัวศรี, 2521)

ดังนั้นจึงได้เกิดแนวคิดที่จะปรับปรุงแนวทางการให้การศึกษาหรือฝึกอบรมเสียใหม่ จากเดิมที่ระบบการศึกษาของเรามุ่งผลิตกำลังคนที่จะไปเป็นผู้บริโภคแต่เพียงอย่างเดียว ให้หันมาผลิตกำลังคนที่จะมีส่วนสร้างสรรค์การผลิตและบริการเพื่อให้เกิดการบริโภคด้วย ซึ่งแนวความคิดนี้สอดคล้องกับการศึกษาสายอาชีพ หรือสายอาชีวศึกษา ดังที่ ภิญโญ สาร (2533) ได้ให้ทัศนะว่า การอาชีวศึกษา คือ การพัฒนาคนให้รู้จักทำ รู้จักกิน รู้จักใช้ อันจะช่วยแก้ปัญหาการแร้นแค้นของปวงชนชาวไทย ซึ่งจะส่งผลให้ปัญหาอาชญากรรมลดลงไป การพัฒนาประเทศก็จะบรรลุผลสำเร็จในเวลาอันรวดเร็ว นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการหลายท่านได้สนับสนุนความคิดนี้ เช่น

บรรจง ชูสกุลชาติ (2530) กล่าวว่า การอาชีวศึกษา คือ การศึกษาเพื่ออาชีพ เป็นการศึกษาที่ฝึกฝนอบรมคนให้ประกอบสัมมาอาชีพ เป็นการศึกษาที่เรียนด้วยการกระทำ จนเกิดความชำนาญและฝีมือ เป็นการศึกษาที่ฝึกฝนคนให้เกิดการปรับตัวและพัฒนาตนเองไปอย่างต่อเนื่องของชีวิต งานและอาชีพ

วิเวก ปางพุดพิงค์ (2523) กล่าวว่า การอาชีวศึกษา เป็นการศึกษาวิชาชีพที่มุ่งให้การศึกษา การฝึกกำลังคนในระดับต่าง ๆ ตามความต้องการของท้องถิ่น และสังคม การศึกษาวิชาชีพนี้ อาจดำเนินการได้ทั้งในระบบโรงเรียน กล่าวคือ มีหลักสูตรกำหนดเวลา

การฝึกอบรมไว้แน่นอน หรือดำเนินการแบบนอกโรงเรียน เช่น เรียนรู้จากพ่อแม่ จากการศึกษา การฝึกอบรบ การทำงานในโรงงาน จากการแข่งขันจากหน่วยงานราชการหรือเอกชน

ระบบการศึกษาสายอาชีพหรืออาชีวศึกษาในประเทศไทยในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ (บรรจง ชูสกุลชาติ, 2530)

1. ระบบการศึกษาอาชีพที่จัดโดยหน่วยงานของทางราชการ ได้แก่ มหาวิทยาลัย วิทยาลัย โรงเรียน ศูนย์ฝึกอาชีพในรูปแบบต่าง ๆ
2. ระบบการศึกษาอาชีพที่จัดโดยเอกชน แต่อยู่ภายใต้การควบคุมของทางราชการ ได้แก่ มหาวิทยาลัย วิทยาลัย โรงเรียนที่เป็นของเอกชน
3. ระบบการศึกษาอาชีพที่เป็นธรรมชาติ ได้แก่ การศึกษาอาชีพซึ่งเป็นสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา วัดวาอาราม สถาบันอื่น ๆ ในสังคม เช่น สถาบันการศึกษาอาชีพของสมาคมมูลนิธิต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าระบบการศึกษาสายอาชีพจะมีหน่วยงานหลายแห่งที่จัดทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน แต่ก็ยังจัดได้ไม่ทั่วถึง ไม่สนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ และยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานภายในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพสังคมปัจจุบันที่ประสบกับปัญหาการขาดแคลนแรงงานในภาคของธุรกิจอุตสาหกรรม ซึ่งบางสาขามีอัตราการขยายตัวมากกว่าร้อยละ 20 ส่งผลให้ความต้องการแรงงานในกลุ่มนี้ให้สูงขึ้น เช่น ภาคอุตสาหกรรมไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีพลาสติก และเคมีภัณฑ์ เป็นต้น (สุภัท กุซุน, 2533) ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ทางการศึกษาใหม่ ๆ เพื่อหาแนวทางให้มีการจัดการศึกษาให้ทั่วถึงทุกกลุ่มประชากรของประเทศให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

อาจจะกล่าวได้ว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนเปรียบเสมือนเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการให้การศึกษาแก่ประชาชน ด้วยเหตุนี้การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงได้เข้ามามี

บทบาทในการให้ความรู้สายอาชีพ โดยการฝึกอบรมทางอาชีพแก่เยาวชน สตรี และผู้ใช้แรงงาน โดยมุ่งเน้นเข้าสู่ตลาดแรงงานในอนาคต รวมทั้งการฝึกทักษะพื้นฐานอาชีพต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาการว่างงานในทุกระดับอาชีพ ซึ่งเป็นการศึกษาที่เข้าถึงประชาชนได้ทุกรูปแบบ และยังเป็นการอุดช่องว่างของการศึกษาสายอาชีพในระบบโรงเรียน ที่มักจะใช้เวลาในการฝึกอบรมนานทำให้ต้นทุนในการผลิตสูง ประกอบกับระบบการศึกษาสายอาชีพในระบบเป็นระบบใหญ่ที่ครอบคลุมหลักสูตรบุคลากร และระเบียบข้อบังคับเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ไม่สามารถปรับตัวเปลี่ยนแปลงได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ที่กระทบไปถึงความต้องการแรงงานที่เพิ่มขึ้น การเพิ่มคุณภาพของแรงงาน และประเภทของแรงงานที่เปลี่ยนแปลงไป (สายสุรี จุติกุล และคณะ, 2530)

โรงเรียนฝึกอาชีพ กรุงเทพมหานคร จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2504 โดยคำสั่งที่ 262/2503 ลงวันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2503 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมอาชีพราษฎร และได้จัดตั้งสถานฝึกอาชีพช่างเครื่องยนต์ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้มีรายได้น้อย และเด็กนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนกรุงเทพมหานครที่ไม่มีโอกาสได้เรียนต่อระดับสูง เนื่องจากสาเหตุหลายประการ เช่น ความยากจน ความไม่พร้อมทางด้านสติปัญญา ต้องช่วยเหลือครอบครัว เป็นต้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 ถึง พ.ศ. 2522 มีโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร จำนวน 5 โรงเรียน เปิดทำการสอน 6 วิชาชีพ หลักสูตร 1 ปี รับนักเรียนที่มีอายุตั้งแต่ 14 ปีขึ้นไป ซึ่งแต่ละโรงเรียนสามารถรับนักเรียนได้ปีละ 40 คน ต่อมาในปี พ.ศ. 2525 ได้เปลี่ยนมาเป็นหลักสูตร ระยะสั้น 5 เดือน (600 ชั่วโมง) รับสมัครปีละ 2 รุ่น ใช้เวลาเรียนตั้งแต่ 09.00-16.00 น. (ภาคปกติ)

จากแผนพัฒนาการศึกษากกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2530-2534) ได้กำหนดแผนและโครงการพัฒนาการจัดการศึกษาด้านอาชีพทั้งในลักษณะของการเพิ่มปริมาณและปรับปรุงคุณภาพได้แก่

1. จัดตั้งโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้น 3 โรงเรียน

2. เพิ่มวิชาช่างให้มากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับตลาดแรงงาน
3. เปิดสอนวิชาชีพพิเศษ (ภาคค่ำ) ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด กรุงเทพมหานคร จำนวน 10 โรงเรียน
4. พัฒนาอุปกรณ์การเรียนการสอน และการฝึกงานให้ทันสมัยยิ่งขึ้น

โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร ซึ่งเดิมอยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายการศึกษานอกกระบบโรงเรียน กองโรงเรียน สำนักการศึกษา ปัจจุบันได้โอนมาอยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายพัฒนาอาชีพ กองส่งเสริมอาชีพ สำนักพัฒนาชุมชน โดยมีหน่วยงานย่อย 3 หน่วยงาน ได้แก่

1. งานบริหารสถานศึกษาวิชาชีพ
2. งานส่งเสริมการศึกษาวิชาชีพ
3. งานพัฒนามาตรฐานวิชาชีพ

ปัจจุบันมีโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร ในสังกัดจำนวน 17 โรง ลักษณะโรงเรียนแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร ที่มีสถานที่เป็นของตนเอง เปิดทำการสอนทั้งภาคปกติและภาคค่ำ มีจำนวน 7 โรง
2. โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานครที่ใช้สถานที่ของโรงเรียนประถมศึกษา เปิดทำการสอนเฉพาะภาคค่ำ มีจำนวน 10 โรง (สำนักพัฒนาชุมชน, 2534)

จากการดำเนินงานของโรงเรียนฝึกอาชีพ กรุงเทพมหานคร จัดเป็นการศึกษานอกกระบบโรงเรียนอย่างหนึ่ง กล่าวคือ เป็นการศึกษาที่มีระบบ แต่เป็นระบบที่อยู่นอกเหนือในโรงเรียนภาคปกติ เป็นการศึกษาในระบบโรงเรียนประเภทที่มีแบบแผนพอสมควร มีหลักสูตรซึ่งเป็นหลักสูตรระยะสั้นจัดเป็นชั้นเรียน หลักสูตรนี้จัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการประชาชนและความต้องการของตลาดแรงงาน โดยมุ่งสอนประชาชนเฉพาะเรื่อง เพื่อให้เกิดความรู้และทักษะ โดยไม่จำกัดเพศ และวัยของผู้เรียน และไม่จำกัดวุฒิการศึกษาของผู้ที่

จะเรียน ในด้านสถานที่ของโรงเรียนก็ไม่ได้มีอาคารที่เป็นของตนเองทุกแห่ง บางโรงเรียนก็อาศัยอาคารสถานที่ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

จากการติดตามผลการดำเนินงานการฝึกอาชีพหลักสูตรระยะสั้นของกรมการศึกษานอกโรงเรียนพบว่า มีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ซึ่งสรุปไว้ดังนี้ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2530)

1. ปัญหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการฝึกอาชีพ ปรากฏว่าการดำเนินงานไม่สามารถทำให้ผู้เข้ารับบริการมีความรู้และทักษะจนถึงระดับที่เพียงพอแก่การประกอบอาชีพหรือไปรับจากบุคคลอื่นได้ ไม่ได้ช่วยในการเพิ่มพูนรายได้ให้กับผู้เข้ารับการอบรมมากนัก
2. ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนพบว่า เนื้อหาของการฝึกอบรมยังไม่สอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย เนื้อหา ยังเน้นการพัฒนาความรู้ในระดับพื้นฐาน ไม่มีหลักสูตรที่พัฒนาความรู้ ความชำนาญอย่างต่อเนื่อง ไม่ได้เน้นเรื่องความรู้เสริม เช่น การจัดการ การตลาด เป็นต้น
3. ปัญหาเกี่ยวกับครูและวิทยากร บุคคลเหล่านี้มีภาระหน้าที่ประจำ ไม่มีเวลาสอนมากนัก ทำให้ไม่มีการพัฒนาวิธีการสอน และความรู้ทางวิชาการของผู้สอน ประกอบกับขาดแรงจูงใจ เพราะได้รับอัตราค่าสอนน้อย
4. ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร การกำหนดเนื้อหาในหลักสูตรวิชาชีพของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด มักขึ้นอยู่กับความชำนาญของผู้สอน และความพร้อมของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ดังจะเห็นได้ว่าบางหลักสูตรตลาดแรงงานต้องการผู้ที่จบวิชาสาขานั้น ๆ มาก แต่ไม่มีผู้สอนและบางหลักสูตรล้าสมัยไม่มีผู้ต้องการเรียน แต่จำเป็นต้องเปิดเพราะมีผู้สอนและอุปกรณ์อยู่แล้ว

จากการนำเสนอสภาพและปัญหาของการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยในเรื่องสภาพและปัญหาของโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร สังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เนื่องจากกรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางของความเจริญในด้านต่าง ๆ จึงมักพบว่า มีการเคลื่อนย้าย

แรงงานจากส่วนภูมิภาคเข้าสู่กรุงเทพมหานครกันเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้จึงเป็นหน้าที่ของ กรุงเทพมหานครที่จะต้องให้บริการการศึกษาวิชาชีพแก่บรรดาแรงงานเหล่านั้น ซึ่งนับตั้งแต่ โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานครได้เปิดการสอนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น มาตั้งแต่ พ.ศ. 2504 จนกระทั่งปัจจุบัน ยังไม่มีการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตร วิชาชีพระยะสั้นของโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานครโดยตรง จึงทำให้ผู้วิจัยอยากทราบว่าการดำเนินงานของโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานครมีสภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างไร และมีปัญหามากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุง การเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นให้มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของประชาชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูและนักศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการเรียน การสอนหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นของโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร ในด้านหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล และสถานที่ ที่ใช้สอนและฝึกงาน
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและนักศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหา การเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ของโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานครในด้าน หลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล และสถานที่ที่ใช้สอนและฝึกงาน

สมมุติฐานในการวิจัย

จากการศึกษาการประเมินโครงการฝึกอาชีพของโรงเรียนฝึกอาชีพสังกัดกรุงเทพมหานคร ของสมชาย โปธิวิชยานนท์ (2535) พบว่า โครงการฝึกอาชีพของโรงเรียนฝึก อาชีพกรุงเทพมหานคร ในด้านหลักสูตร บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และการวัดผลประเมินผลผู้เรียน

มีความเหมาะสม นอกจากนี้จากการศึกษาของสุวิทย์ ชี้อย่าง (2526) พบว่า ความคิดเห็นของครูผู้สอนและนักศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการเรียนการสอนวิชาชีพด้านต่าง ๆ นั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกด้าน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานในการวิจัยครั้งนี้ดังนี้

1. สภาพการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นของโรงเรียนฝึกออาชีพกรุงเทพมหานคร มีความเหมาะสมในทุก ๆ ด้าน
2. ครูและนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นของโรงเรียนฝึกออาชีพกรุงเทพมหานคร ในด้านหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และสถานที่ที่ใช้สอนและฝึกงานแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ในด้านหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และสถานที่ที่ใช้สอนและฝึกงาน
2. เนื่องจากโรงเรียนฝึกออาชีพกรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ โรงเรียนที่มีอาคารสถานที่เป็นของตนเอง ซึ่งเปิดการสอนทั้งหลักสูตรภาคปกติและภาคค่ำ และโรงเรียนที่ใช้สถานที่ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะเปิดการสอนเฉพาะหลักสูตรภาคค่ำเท่านั้น ด้วยเหตุนี้การวิจัยครั้งนี้จึงได้ศึกษากับนักศึกษาและผู้สอนวิชาชีพหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นทั้ง 2 หลักสูตร ดังนี้
 - ก. หลักสูตรภาคปกติ (หลักสูตร 5 เดือน) ศึกษาแก่นักศึกษาและครูรุ่นที่ 2 เปิดเรียนวันที่ 1 พฤศจิกายน - 31 มีนาคม 2536 ซึ่งโรงเรียนที่เปิดสอนหลักสูตรภาคปกติมี 7 โรงเรียน คือ

- โรงเรียนฝึกออาชีพกรุงเทพมหานคร (ดินแดง 1)

- โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (ดินแดง 2)
- โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (บางรัก)
- โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (บ่อนไก่)
- โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (สังขะวัฒนะ)
- โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (คลองเตย)
- โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (หลวงพ่อกวีศักดิ์ชูดิษฐ์ โร อุบลรัตน์)

ข. หลักสูตรภาคค่ำ (หลักสูตร 3 เดือน) ศึกษาแก่นักศึกษาและครูผู้สอน
รุ่นที่ 3 เปิดเรียนระหว่าง 2 มกราคม - 31 มีนาคม 2536 ซึ่งโรงเรียนที่เปิดสอนหลักสูตร
ภาคค่ำมี 10 โรงเรียน คือ

- โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (วัดราชสิงขร)
- โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (คลองหนองใหญ่)
- โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (วัดมงคลวราราม)
- โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (วัดเทพศิลา)
- โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (บ้านบางกะปิ)
- โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (วัดท่าพระ)
- โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (ไทยนิยมสงเคราะห์)
- โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (ภักดีนครเศรษฐ)
- โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (วัดคลองภูมิ)
- โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (การเคหะท่าทราย)

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยกระทำในช่วงระยะที่โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร
มีจำนวนทั้งหมด 17 โรงเรียนเท่านั้น ไม่ได้รวมถึงโรงเรียนฝึกอาชีพ กรุงเทพมหานครที่
กำลังเปิดใหม่ และอยู่ในระหว่างการจัดตั้งอีก 6 โรงเรียนในปี 2535

ข้อจำกัด

1. การวิจัยครั้งนี้อาจมีคลาดเคลื่อนเนื่องจากความไม่พร้อมในด้านอาคารสถานที่ของโรงเรียนฝึกออาชีพรุงเทพมหานคร บางแห่งที่ต้องใช้สถานที่ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นสถานที่เรียน ซึ่งความไม่พร้อมในด้านสถานที่เรียนนี้อาจจะส่งผลกระทบต่อสภาพและปัญหาการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น
2. การวิจัยครั้งนี้อาจมีความคลาดเคลื่อนเนื่องจากนักศึกษาที่เข้ามาเรียนมีพื้นฐานแตกต่างกัน ทั้งในด้านวัยวุฒิ และวุฒิการศึกษา ทั้งนี้เพราะในการรับสมัครไม่ได้มีการจำกัดอายุ และวุฒิการศึกษาของผู้เรียน

ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่

1. **ตัวแปรอิสระ** ได้แก่ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1.1 กลุ่มครู

1.2 กลุ่มนักศึกษา

สาเหตุที่เลือกศึกษาเพียง 2 กลุ่ม ไม่ศึกษากลุ่มผู้บริหาร ก็เพราะจากงานวิจัยการประเมินโครงการฝึกออาชีพของโรงเรียนฝึกออาชีพรุงเทพมหานคร ของสมชาย โพธิ์วิชยานนท์ (2535) พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดโครงการฝึกออาชีพ ซึ่งเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษา มาปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนฝึกออาชีพรุงเทพมหานคร ตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น ส่วนผู้บริหารโรงเรียนฝึกออาชีพที่มีส่วนร่วมในการกำหนดโครงการทุกคนเป็นผู้บริหารโรงเรียนที่เปิดสอนในภาคปกติที่มีอาคารสถานที่เป็นของตนเอง

2. **ตัวแปรตาม** ได้แก่ สภาพและปัญหาการเรียนการสอนวิชาชีพลัทธิสุทธาระยะสั้น ในด้านหลักสูตร การเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และสถานที่ที่ใช้สอนและฝึกงาน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สภาพการเรียนการสอน หมายถึง การดำเนินการจัดการเรียนการสอนใน โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร ในด้านการใช้หลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล และสถานที่ที่ใช้สอนและฝึกงาน

ปัญหาการเรียนการสอน หมายถึง อุปสรรคหรือข้อจำกัดต่าง ๆ ที่ไม่เอื้ออำนวย ในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร ในด้านการใช้ หลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผลและ สถานที่ที่ใช้สอนและฝึกงาน

โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร หมายถึง สถานที่ฝึกอบรมด้านวิชาชีพทั้งที่ใช้ อาคารที่เป็นของตนเอง และของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดฝ่ายพัฒนาอาชีพ กองส่งเสริม อาชีพ สำนักพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร

สำนักพัฒนาชุมชน หมายถึง ส่วนราชการซึ่งรับผิดชอบโดยฝ่ายพัฒนาอาชีพ กอง ส่งเสริมอาชีพ ทำหน้าที่บริหารการศึกษาออกโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนฝึกอาชีพ กรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานคร หมายถึง การบริหารงานส่วนท้องถิ่น โดยมีระเบียบการ ปกครองตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528

หลักสูตร หมายถึง หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นที่เปิดสอนในโรงเรียนฝึกอาชีพ กรุงเทพมหานคร จำนวน 17 แห่ง ซึ่งมี 2 หลักสูตร ได้แก่

หลักสูตรภาคปกติ (หลักสูตร 5 เดือน) จำนวน 600 ชั่วโมง เปิดสอนปีละ 2 รุ่น คือ รุ่นเปิดเรียนวันที่ 18 พฤษภาคม และวันที่ 1 พฤศจิกายน ของทุกปี เริ่มเรียน

ตั้งแต่เวลา 8.30-15.30 น.

หลักสูตรภาคค่ำ (หลักสูตร 3 เดือน) จำนวน 180 ชั่วโมง เปิดสอนปีละ 3 รุ่น คือ รุ่นเปิดเรียนวันที่ 1 มิถุนายน 1 ตุลาคม และ 2 มกราคม ของทุกปี เริ่มเรียนตั้งแต่เวลา 17.00-20.00 น.

ครู หมายถึง ข้าราชการครูและครูจ้างกรุงเทพมหานคร ซึ่งทำหน้าที่สอนวิชาชีพ ในโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร ที่ทำการเปิดสอนหลักสูตรภาคปกติ (หลักสูตร 5 เดือน) และหลักสูตรภาคค่ำ (หลักสูตร 3 เดือน)

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาที่เรียนวิชาชีพ ในโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร ที่ทำการเปิดสอนหลักสูตรภาคปกติ (หลักสูตร 5 เดือน) รุ่นที่ 2 ปีการศึกษา 2535 และหลักสูตรภาคค่ำ (หลักสูตร 3 เดือน) รุ่นที่ 3 ปีการศึกษา 2535

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นของโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานครให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
2. ผลจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร และผู้จัดทำหลักสูตรในการปรับปรุงหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ของโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร ให้มีประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ
3. ผลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ของโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร ในด้านอื่น ๆ หรือศึกษารายละเอียดในแต่ละด้านในโอกาสต่อไป